

Nýhugsar føroyska byggilist

Hóast hann arbeidir í altjóða umhvørvi við verkætlanum um allan heim, so hevur alt sum arkitekturin Ósbjørn Jacobsen ger, sín uppruna í Føroyum. Tað broytir seg hvørki, um hann tekna íbúðarblokkar í Keypmannahavn ella olympiskan bý í New York. - Tað ber ikki til at røkka somu málum, um tú avnoktar tín egna uppruna, er Ósbjørn sannfördur um. Sjálvur hevur hann longu rokkið rættiliga langt.

Rúnar Reistrup

Opna kontórlandslagið á Henning Larsens Tegnestue, har eini 80 arkitektur dagliga sita og tekna morgindagsins byarmyndir, er eitt óruddiligt stað. Pappír í bunkasorteringum og royndarmyndir av øllum frá operahúsi til kloakklok fylla tann partin av rúminum, sum ikki longu er upptikin av arkitektalampum og tekniborðum.

– Tað sæst at her verður arbeitt, heldur tú ikki, letur úr Ósbjørn Jacobsen, tá vit koma inn. 30 ára gamli gøtumaðurin er sjálvur ein av teimum, sum hevur arbeitt, og óruddað, her í longri tíð. Ósbjørn er fastur fúsar tá Henning Larsens Tegnestue skal gera uppskot til arkitektakappingar. Beint nú biðar hann eftir úrslitinum frá seinastu verkætlanini, einari kapping um ein olympiskan bý í New York, meðan hann arbeidir við einum uppskoti um mentanarhús á Akureyri.

Lívsléiðina sum arkitektur byrjaði Ósbjørn á Arkitekta-

skúlanum í Árhús, har hann í 2000 vardi sína høvuðsuppgávu - eitt uppskot til havumhvørvisgranskingarstoð á Hvítanesi. Fyri høvuðsuppgávuna fekk Ósbjørn skúlans virðisløn fyri bestu uppgávuna tað árið. Harumframt gav havumhvørvisgranskingarstoðin á Hvítanesi eisini ný-útbúna arkitektinum eitt tilboð um fast arbeiði. Tilboðið kom frá einum av próvdómarunum, ið hetta árið kom frá kenda danska arkitektavirkinum Henning Larsens Tegnestue.

Meira ynskiligt úrslit kann neyvan fáast burtúr einari høvuðsuppgávu, og tað fær meg at spyrja hvat var so serligt við henni?

– Eg eri sum arkitektur rættliga tilvitandi um mína bakgrund. Arkitektur hava tað ofta við blint at søkja úteftir til stóru metropolarnar at leita sær íblástur. Men skal man koma í dýpdina við íblástrinum, haldi eg, at man eisini skal søkja inneftir í sína egnu bakgrund. Tað valdi eg at gera í minari høvuðsuppgávu, har eg tók støði

í siðbundnari føroyskari bygging. Ikki soleiðis at skilja at gamlir føroyskir byggisiðir vórðu kopieraðir og endurnýttir. Men teir vóru mitt útgangsstøði fyri einari byggjætlan í nútíðarhøpi.

Er man sum arkitektur so fast bundin at sínari bakgrund, at ikki ber til at rýma undan henni og at átaka sær eitt annað útgangsstøði?

– Tað ber uttan iva til at royna at fáa sær eitt annað útgangsstøði, men eg trúgvi ikki at tað ber til at røkka somu málum, um tú avnoktar tín egna uppruna. Tað er tó eisini umráðandi at ansa eftir ikki at grava seg niður í sína egnu bakgrund og verða verðandi har. Tú mást altíð vera opin og leita tær íblástur aðrastaðni. Utan íblástur aðrastaðni frá hevur man tað við at og gerast snævurskygdu. Tað kann lætt henda , tá man arbeidir og livir í Føroyum - man missur útsýnið so at siga.

Hvat er tað heilt itøkiliga, sum gamlir føroyskir byggisiðir kunnu geva nútíðar arkitektum?

– Tað er í størri mun bak-

grundin fyri byggisiðunum, heldur enn itøkiliga úrslitini, sum kunnu læra nútíðina nakað. Tú tekur ikki flagtakið og vind-eyguni sum tey eru. Tað ræður um at fara afturum og hyggja eftir søguni, eitt nú handan gamla føroyska húsið, og royna at skilja, hví tað sær út sum tað ger, og hví tað liggur sum tað ger. Hesa søguna kanst tú so brúka til at skapa nakað nýtt, sum kortini tekur støði í nøkrum av somu atlitinum, sum gamli byggisiðurin gjørdi. Til dømis varð gamla føroyska húsið ofta bygt inn í landslagið, og húsinu plasað í mun til hvørt annað, eftir nøkrum prinsippum um hvat kundur isolera og verja ímóti veðurlagnum. Hesi prinsipp siggjast stundum aftur í góðum nútíðar arkitekturi, eitt nú í Norðurlandahúsinum, meðan teir sethúsabylingarnir, sum man byggir í Føroyum í dag, ofta ganga beint ímóti hesum somu prinsippum um góða húsabygging til føroyisk víðurskipti.

Somuleiðis liggja stórir ótróyttir dýrgripir av íblástri í okkara

maritimu hondverkaratraditiión - báta- og skipabygging.

Fylgir nakar dreymur um at arbeiða í Føroyum við ásananni av, at her liggur tín óumgangliga kelda til íblástur?

– Ja, tað ger tað. Tað hevði verið gott at bið og arbeitt í Føroyum, tað liggur ein vandi í bert at arbeiða við føroyskum verkætlanum. Tað fullkomna hevði tí verið at arbeitt í Føroyum, men við útlendskum arbeidum er hinvegin ikki óvanligt at fólk ikki so mikið sum kenna mun á arkitektum og verkfrøðingum. Arkitektarbeiðið verður ikki virt serliga høgt, og hugburðurin er nógvastaðni er framvegis tann, at best er um man als ikki fær blandað ein arkitekt inn í byggjarbeiðið - tí so verður tað bara dýrari. Tað

Føroyum hevði okkurt líkandi væl latið seg gjørt, og at hava føroyska landslagið undir liðini sum stuðul er avgjørt ikki at forsmáa.

Eftir øllum at døma er nóg mikið av íblástri til stóran arkitektur í Føroyum. Men hvussu stendur til við sjálvum føroyska arkitekturinum?

– Í Føroyum hava vit eina rættiliga stutta siðvenju innan arbeiði við arkitekturi. Í so máta eru Føroyar og t.d. norður Norra rættiliga meinlik. Í stóru býunum í Danmark og stórum pørtum av Europa harafturimóti, hevur arkitekturur verið ein partur av gerandisdegnum í árundrað. Har er vanligt at fólk liva við arkitektonisku siðvenjuni, men í Føroyum er hinvegin ikki óvanligt at fólk ikki so mikið sum kenna mun á arkitektum og verkfrøðingum. Arkitektarbeiðið verður ikki virt serliga høgt, og hugburðurin er nógvastaðni er framvegis tann, at best er um man als ikki fær blandað ein arkitekt inn í byggjarbeiðið - tí so verður tað bara dýrari. Tað

passar eisini. Ein dygdargóð vøra kostar altíð meira og tað skerst ikki burt at sum í øllum øðrum fagbólum, so finnast eisini ódugnalig fólk innan arkitektaryrkið. Men bygging snýr seg um annað og meira enn bara kostnað. Í privatari bygging kann man neyvan seta beinleiðis arkitektonisk dygdarkrøv, men eg haldi, at meira átti at verið kravt í so máta av almennari og kommunalari bygging og ráðlegging.

Men bygging eru dýr longu áðrenn ein arkitektur verður boðsendur. Er tað ikki skiligt at arkitekturin ofta verður spardur burtur?

– Ofta er tað trupult at fáa eyga á hví júst tað verður spart burtur. Tað er sum at spara rit-høvundin burtur áðrenn bókin skal skrivast. Tak til dømis eina verkfrøðingum. Arkitektarbeiðið verður ikki virt serliga høgt, og hugburðurin er nógvastaðni er framvegis tann, at best er um man als ikki fær blandað ein arkitekt inn í byggjarbeiðið - tí so verður tað bara dýrari. Tað

framum dygdarráðlegging, dygdarhandverk og dygdartilfar. Men hvør kundi ynskt sær Norðurlandahúsið øðrvísi í dag? Eg skilji t.d. heldur ikki rættiliga andsøgnina í føroyska hugburðinum um ávikavist bilar og hús. Sjálvandi eru tað tær ymiskar upphæddir, men fólk gjalda gleðiliga hundradúsund krónur eyka fyri at fáa tann nýggjasta og í so máta av almennari og kommunalari bygging og ráðlegging.

Men bygging eru dýr longu áðrenn ein arkitektur verður boðsendur. Er tað ikki skiligt at arkitekturin ofta verður spardur burtur?

– Ofta er tað trupult at fáa eyga á hví júst tað verður spart burtur. Tað er sum at spara rit-høvundin burtur áðrenn bókin skal skrivast. Tak til dømis eina verkfrøðingum. Arkitektarbeiðið verður ikki virt serliga høgt, og hugburðurin er nógvastaðni er framvegis tann, at best er um man als ikki fær blandað ein arkitekt inn í byggjarbeiðið - tí so verður tað bara dýrari. Tað

romantiskt og afturlítandi. Nýhugsan er ikki tað man sær mest til í føroyskari bygging, tí hugsanin um hvat eini hús eru, og hvussu eisini hús skulu siggja út, er rættiliga fastlöst. Av tí sama byrja føroyingar beinanvegin at hugsa um srossar, tal av vindeygum og annað, ið hoyrir ytru rammuni av húsinum til, tá teir skulu byggja. Man hevur lyndi til beinanvegin at hugsa húsinu uttanífrá. Men rættast er at byrja innanífrá. Hvussu vil man liva inni í húsunum, er tað fyrsta man má geva sær far um. Uppgávan hjá einum arkitekti er júst hetta - at finna útav hvat fólk í veruleikanum ynskja, og so at savna træðrinar og materialisera tankarnar. At tekna eini hús er ein tilgongd, har arkitekturin og kundin saman koma fram til eitt úrslit. Óheppin arkitektonisk avrik standast ofta av, at kundin ikki hevur verið við í tilgongdini. Annaðhvørt tí hann ikki hevur víst áhuga ella tí at arkitekturin ikki hevur verið sína uppgávu vaksin.

Er nokur menning at hóma i føroyskum arkitekturi?

– Eg haldi at tað er um at henda ein broyting. Eitt nýtt ættarlið av arkitektum er komið til við áráði til at broyta nøkur ting. Og eins og alla aðrastaðni, so skal ein arkitektonisk siðvenja nokk grógva seg fasta í Føroyum við tíðini. Eg haldi eisini at vanligi føroyingurin er sjáldsama áhugaður í at kjakast um byggi-listarlig víðurskipti, og tað er sera týðningarmikið í einhvørjari menning. Byggiuppgávarnar gerast eisini alt meira kompleksar, og av tí sama koma arkitektur alsamt oftari inn í myndina. Tað er gott fyri allar partar, tí í Føroyum hevur man eina serliga orsök til at byggja dygdargott. Landslagið ger allar bygningar sjónligar og tær arkitektonisku katastrofurnar, sum verða gjørdar, eru oftast sera sjónligar. Í so máta kann man siga, at føroysk bygging er rættiliga útstillað, sigur Ósbjørn Jacobsen.

Ósbjørn Jacobsen fekk eina flúgvandi í síni yrkisleið sum nýklaktur arkitektur. Høvuðsuppgávan gav honum virðisløn, og próvtøkan gav honum ynskistarvið

Mynd: Bárður Eklund

